

Nói lỏng chính sách tiền tệ thị trường khởi sắc

TRẦN TRỌNG TRIẾT
CHUYÊN VIÊN TÀI CHÍNH- NGÂN HÀNG

Khép lại tháng 10/2008, thị trường tài chính tiền tệ tiếp tục được ổn định. Chính sách tiền tệ được Ngân hàng Nhà nước (NHNN) Việt Nam điều hành thận trọng theo hướng thắt chặt nhưng linh hoạt có nói lỏng.

Thị trường được khởi sắc

Kết quả đạt được về huy động vốn: Tổng số dư tiền gửi của khách hàng tại các tổ chức tín dụng (TCTD) trong tháng 10, ước tăng 2,42% so với tháng trước, thấp hơn mức tăng 3,8% của tháng trước và mức 4,21% của cùng kỳ năm trước; trong đó, số dư tiền gửi VND ước tăng 2,16%, thấp hơn mức tăng 4,39% của tháng trước và số dư tiền gửi ngoại tệ ước tăng 3,18%, cao hơn mức tăng 2,09% của tháng trước. So với cuối năm 2007, tổng số dư tiền gửi của khách hàng tại các TCTD ước tăng 16,61%. Về đầu tư cho nền kinh tế tháng 10 ước tăng 0,99% so với tháng trước, cao hơn mức tăng 0,36% của tháng trước và thấp hơn mức tăng 5,21% của cùng kỳ năm trước; trong đó đầu tư bằng VND ước tăng 1,01% và đầu tư bằng ngoại tệ ước tăng 0,91%. So với cuối năm 2007, đầu tư cho nền kinh tế ước tăng 19,6%. Tổng phương tiện thanh toán tháng 10/2008, ước tăng 2,11% so với tháng trước, thấp hơn mức tăng 3,02% của tháng trước, 3,83% của cùng kỳ năm trước và tăng 10,59% so với cuối năm 2007.

Do tình hình vốn khả dụng của các TCTD đã có dấu hiệu dư thừa, nhất là đối với khối ngân hàng thương mại (NHTM) Nhà nước nên mặt bằng lãi suất trên thị trường liên ngân hàng trong tháng 10/2008 giảm mạnh, mức giảm từ 1%-5,5% so với cuối tháng trước và hiện đang ở mức 10,79%-17%/

năm. Mặt bằng lãi suất huy động và cho vay (VND và USD) của các TCTD đối với khách hàng cũng có xu hướng giảm khá mạnh, cụ thể: Đối với lãi suất VND: Trong 20 ngày đầu tháng 10, mặt bằng lãi suất huy động giảm từ 0,2%-1,1%/năm, lãi suất cho vay giảm thấp hơn mức ấn định lãi suất kinh doanh tối đa (21%/năm) từ 0,2%-1%/năm tùy theo đối tượng khách hàng và mục đích vay. Từ ngày 21/10/2008 đến nay, lãi suất huy động tiếp tục giảm 0,5%-1%/năm và hiện đang ở mức 15%-17%/năm (ở tất cả các kỳ hạn); lãi suất cho vay phổ biến bằng mức ấn định lãi suất kinh doanh tối đa (19,5%/năm), riêng lãi suất cho vay của các NHTM thấp hơn từ 0,5%-1,7%/năm (đối với khách hàng có uy tín, thấp hơn từ 1%-2%/năm) so với mức ấn định lãi suất kinh doanh tối đa.

Đối với lãi suất USD: Lãi suất huy động giảm từ 0,1%-0,6%/năm so với cuối tháng 9/2008, lãi suất cho vay giảm từ 0,3%-1,5%/năm. Hiện lãi suất huy động USD phổ biến ở mức 4,5%-6,0%/năm và lãi suất cho vay USD phổ biến ở mức 8,44%/năm (lãi suất cho vay trung và dài hạn ở mức 8,89%/năm).

Dù chính sách tiền tệ đã được nói lỏng một cách linh hoạt, nhưng bản chất vẫn là thắt chặt tiền tệ, biểu hiện là lãi suất cơ bản hay dự trữ bắt buộc đều trên 10%... Chính vì vậy, theo các chuyên gia ngân hàng, thắt chặt chính sách có nghĩa là lượng tiền giảm đi, nhưng các ngân hàng hiện vẫn dư thừa vốn khả dụng khá lớn (khoảng 50 nghìn tỷ đồng) là hơi "bất thường".

Theo TS. Lê Xuân Nghĩa, Vụ trưởng Vụ Chiến lược phát triển Ngân hàng, khó khăn nhất hiện nay là nhiều ngân hàng quá thận trọng trong việc

doanh bất động sản cũng cần tính toán được đầu vào và đầu ra của sản phẩm, chứng minh được tính khả thi của dự án mới để tiếp cận được vốn ngân hàng. Khi cả hai bên (ngân hàng và doanh nghiệp) tìm được tiếng nói chung thì không chỉ với dự án cũ, mà ngay cả những dự án mới hiệu quả, chắc chắn ngân hàng sẽ không từ chối hỗ trợ vốn vay. Tuy nhiên, Ông cũng cho rằng, trong thời gian qua các ngân hàng đã mạnh tay đẩy vốn ra nền kinh tế, nhất là với lĩnh vực bất động sản, nhưng quá dễ dãi trong khâu kiểm soát. Lòng tin giữa ngân hàng và doanh nghiệp đã bị “bào mòn” khi thị trường gặp khó khăn. Đây chính là nguyên nhân khiến nguồn vốn ngân hàng không thể khai thông lúc này, cho dù lãi suất trên thị trường đã giảm mạnh.

Lãi suất giảm doanh nghiệp vẫn than thở

Theo Bộ Kế hoạch và Đầu tư, số lượng doanh nghiệp nhỏ và vừa tự chủ được nguồn vốn hoặc chỉ vay vốn khi cần thiết là không lớn, số doanh nghiệp dựa chủ yếu vào vốn ngân hàng lên tới 50-60%. Đa số doanh nghiệp nhỏ và vừa có cơ cấu vốn: 40% vốn tự có, 30% vay ngân hàng và 30% dựa vào đối tác (người bán cho trả sau một phần tiền hoặc người mua ứng trước một phần vốn). Hiện nay, doanh nghiệp vay ngân hàng và dựa vào đối tác đều khó. Tiếp cận vốn ngân hàng khó khăn, nên tính đến hết tháng 10 tăng trưởng tín dụng trong cả hệ thống mới đạt 19,6%, trong khi hạn mức cho cả năm là 30%. Trước phản ánh của doanh nghiệp về việc vẫn khó tiếp cận vốn vay, mặc dù lãi suất đã giảm, mới đây NHNN đã yêu cầu các ngân hàng báo cáo dư nợ cho vay đối với doanh nghiệp. Qua đó, NHNN sẽ có cơ sở đánh giá lại thực tế cung ứng vốn cho khu vực sản xuất. Theo Thống đốc NHNN TS. Nguyễn Văn Giàu thì ngân hàng đang rộng cửa cho vay, nhưng không đồng nghĩa với việc nới lỏng các nghiệp vụ để phát sinh nợ xấu. *“Vốn khả dụng đã dư thừa, nhưng ngân hàng và doanh nghiệp chỉ gặp nhau khi doanh nghiệp có dự án tốt, khả thi”*, ông Giàu nói và cho biết, qua tổng hợp số liệu báo cáo của 30 tỉnh, thành chỉ có 10% hồ sơ vay vốn của các doanh nghiệp bị từ chối cho vay, song lý do chủ yếu là không chứng minh được hiệu quả dự án sản xuất kinh doanh.

cho vay vốn. Còn doanh nghiệp không chứng minh được hiệu quả dự án sản xuất kinh doanh sắp triển khai. Lãi suất cho vay và lãi suất kỳ vọng để có thể vay còn cách nhau xa, điều này dẫn đến tình trạng ngân hàng thì dư vốn, doanh nghiệp không tiếp cận được vốn và đều gặp khó khăn. Chính vì vậy, TS. Lê Xuân Nghĩa cho rằng, các TCTD nên có một chiến lược dài hạn đối với doanh nghiệp. Dựa trên cơ sở quan hệ lâu năm để thẩm định các dự án kinh doanh sắp triển khai, chắc chắn ngân hàng sẽ biết được doanh nghiệp có đủ khả năng để vượt qua khó khăn hay không. Từ đó, các nhà băng có thể mở hầu bao để hỗ trợ cho doanh nghiệp, bởi lợi nhuận những tháng đầu năm từ triển khai tín dụng đã bị thu hẹp. Tuy nhiên, Ông cũng cảnh báo các ngân hàng phải kiểm soát chặt rủi ro thông qua thẩm định dự án và khả năng trả nợ của khách hàng.

Chẳng hạn, trong cho vay bất động sản, hiện một số ngân hàng vẫn khó thu hồi được nợ cũ cho vay trong năm trước. Nguyên nhân, do thị trường nhà đất đóng băng, doanh nghiệp bất động sản không thể tiếp tục hoàn tất dự án. Nhiều chuyên gia trong ngành tài chính cho rằng, lúc này đối với những dự án có hiệu quả và tiềm năng, ngân hàng có thể xem xét để hỗ trợ vốn cho doanh nghiệp và cả những người có nhu cầu mua nhà. Ngược lại, doanh nghiệp kinh

Ngân hàng thì nêu hạn chế từ phía DN, song lý do chính theo DN vẫn là lãi suất. Lãi suất ngân hàng thường chiếm 50% lợi nhuận của doanh nghiệp, lãi suất ngân hàng hiện là 16%-17%/năm, trong khi tỷ suất lợi nhuận/vốn của doanh nghiệp rất thấp, chỉ đạt 7-8%, nay có nguy cơ giảm thêm do thị trường thu hẹp, giá hàng hóa giảm... Lãi suất như hiện nay vẫn đặt doanh nghiệp trước nguy cơ càng làm, càng lỗ vì khó có khả năng làm ra lợi nhuận lớn để trả lãi ngân hàng.

Để giải quyết bất cập này, liệu NHNN có tiếp tục cắt giảm lãi suất cơ bản. Thống đốc NHNN

TS.Nguyễn Văn Giàu cho biết, với lần cắt giảm lãi suất cơ bản có hiệu lực từ ngày 5/11, lãi suất đầu vào của NHTM bình quân là 15,6%. Nếu tính cả các khoản chi phí khác khoảng 3% thì chi phí đầu vào của ngân hàng lên tới 18,6%. NHNN có tác động chính sách bằng cách giảm tỷ lệ dự trữ bắt buộc, nhưng cũng chỉ đỡ dân họ khoảng 0,3 điểm %. Họ phải cắt giảm chi phí tối đa để bù đắp thêm 0,3%, nếu cho vay ở mức 18%. Như vậy, có thể hiểu NHNN sẽ rất cân nhắc bởi nếu tiếp tục cắt giảm lãi suất cơ bản, hoạt động của các ngân hàng có thể thêm khó khăn? Ông Giàu nhấn mạnh: *“Lãi suất được điều chỉnh theo quan hệ cung cầu. NHTM là tổ chức trung gian, họ đi vay để cho vay, NHNN chỉ tác động về chính sách, chứ không thể can thiệp bằng mệnh lệnh hành chính. Khó khăn của doanh nghiệp phải nhìn tổng thể, từ chi phí đầu vào, cung cách quản lý, chứ không chỉ vì lãi suất ngân hàng”*.

Tỷ giá được điều chỉnh tăng

Về tỷ giá, tuy chịu ảnh hưởng từ diễn biến phức tạp của thị trường thế giới, nhưng nhìn chung cung cầu thị trường ngoại tệ trong tháng 10/2008 tương đối ổn định. Ngày 27/10 tỷ giá bình quân trên thị trường liên ngân hàng ở mức 16.517 đồng/USD, tương đương mức tỷ giá của cuối tháng trước và tăng 2,5% so với cuối năm trước. Trong 23 ngày đầu tháng 10/2008, tỷ giá giao dịch của các TCTD luôn thấp hơn mức trần cho phép từ 49-247 đồng/USD; từ ngày 24/10 đến nay, tỷ giá bán ra luôn ở mức kịch trần cho phép. Tỷ giá USD/VND trên thị trường tự do cao hơn tỷ giá giao dịch của các NHTM. Còn tỷ giá EUR/VND biến động giảm theo sát diễn biến của đồng EUR trên thị trường quốc tế. Ngày 27/10, tỷ giá trên thị trường chính thức ở mức 21.071-21.335 đồng/EUR, giảm 11,08% so với tháng trước và giảm 10,14% so với cuối năm 2007; tỷ giá trên thị trường tự do biến động theo xu hướng tỷ giá trên thị trường chính thức.

Thống đốc NHNN Việt Nam đã ban hành Quyết định số 2365/QĐ-NHNN cho phép các TCTD được phép hoạt động ngoại hối ấn định tỷ giá mua-bán giao ngay giữa VND và USD trong biên độ +/- 3% so với tỷ giá bình quân liên ngân hàng. Như vậy, biên độ dao động tỷ giá đã điều chỉnh tăng từ mức +/- 2% lên +/- 3% và quyết định này sẽ có hiệu lực từ ngày 7/11/2008. Việc điều chỉnh tăng biên độ giao dịch tỷ giá là một trong những yếu tố quan trọng góp phần làm tăng giá USD so với VND. Tuy nhiên, theo NHNN, cơ quan này sẽ duy trì các biện pháp để ổn định tương đối tỷ giá trong biên độ mới và trong thời gian đầu, nhiều khả năng các TCTD sẽ không sử dụng hết biên độ cho phép.

Trên thị trường tự do, giá USD giao dịch tăng nhẹ so với trước đó. Theo đó, giá USD giao dịch tại Hà Nội khoảng 17.070/17.130 đồng, tại TP.HCM là 17.100/17.200 đồng. Giá EUR tăng khoảng 400

đồng/EUR so với giá hai ngày trước đó, lên mức 21.700/21.900 đồng tại Hà Nội và 21.600/21.900 đồng tại TP.HCM.

Sau 3 quý thi hành nghiêm chính sách thắt chặt tiền tệ bằng cách duy trì tỷ lệ dự trữ bắt buộc, tăng lãi suất cơ bản ở mức cao, liên tiếp trong vòng 2 tuần cuối tháng 10, NHNN có những động thái nới lỏng chính sách tiền tệ để hỗ trợ ngân hàng, doanh nghiệp chủ động ngăn ngừa suy giảm kinh tế. Thị trường chứng khoán trong phiên giao dịch 4/11 đã có phản ứng tích cực, VN-Index tăng 3,67%, HASTC-Index tăng 5,1%, niềm tin của nhà đầu tư được cải thiện đáng kể.

Thị trường chứng khoán được kỳ vọng

Phân tích ý nghĩa tích cực của loạt chính sách tiền tệ mới, chuyên gia phân tích tại các công ty chứng khoán đưa ra 3 nội dung. Thứ nhất, theo quyết định của NHNN, từ ngày 5/11, lãi suất cơ bản giảm từ 13%/năm xuống 12%/năm, lãi suất tái cấp vốn giảm từ 14%/năm xuống 13%/năm; lãi suất tái chiết khấu giảm từ 12%/năm xuống 11%/năm; lãi suất cho vay qua đêm trong thanh toán điện tử liên ngân hàng và cho vay bù đắp thiếu hụt trong thanh toán bù trừ của NHNN với các ngân hàng giảm từ 14% xuống 13%/năm. Đồng thời, tỷ lệ dự trữ bắt buộc giảm từ 11% xuống 10%, nghĩa là số tiền ngân hàng được phép sử dụng khi huy động vốn tăng lên, trong khi dự địa tăng trưởng tín dụng còn khá lớn (hơn 10%) sẽ khiến các ngân hàng thay vì chạy đua huy động vốn, nay sẽ chạy đua tìm khách hàng cho vay an toàn, lãi suất huy động và cho vay do đó sẽ giảm đáng kể, có thể thấp hơn nhiều so với trần 18%/năm.

Thứ hai, Thống đốc NHNN đã có công văn chỉ đạo các NHTM mở “hầu bao” cho các dự án bất động sản khả thi, có hiệu quả và khả năng trả nợ đúng hạn. Tại nhiều cuộc hội thảo và diễn đàn gần đây, vấn đề kích cầu thị trường bất động sản được đặt ra không phải xuất phát từ lo ngại số tiền xấp xỉ 120 nghìn tỷ đồng dư nợ cho vay bất động sản, mà sâu xa hơn là tại Việt Nam, tín dụng của nhiều lĩnh vực khác có tài sản thế chấp là bất động sản. Vì vậy, nếu để thị trường này đóng băng thì ngay cả có tài sản đảm bảo ngân hàng cũng không xử lý nổi, ảnh hưởng dây chuyền đến các khu vực sản xuất kinh doanh, dịch vụ khác là khó tránh. Hơn nữa, khi kích cầu bất động sản thì giá cả nhiều mặt hàng liên quan như sắt, thép, xi măng... cũng sẽ được việc giảm sâu, gây thu lỗ cho các doanh nghiệp cùng ngành.

Thứ ba, NHNN chính thức “bật đèn xanh” cho các ngân hàng cơ cấu lại thời gian trả nợ đối với các khoản vay không trả nợ đúng hạn do tác động của cuộc khủng hoảng tài chính thế giới khiến hoạt động khó khăn, chậm tiêu thụ và sản phẩm xuất khẩu ứ đọng như gạo, xi măng, sắt thép...■